

**MUNI
PED**

Didaktické zásady

Nikola Straková

Didaktické zásady

- vycházejí z:
  - obecných zákonitostí učení,
  - zobecněných poznatků
  - a zkušeností pedagogů
- mají důležitý význam pro úspěšný průběh teoretického i praktického vyučování
- vzájemně se prolínají
- vztahují se na všechny složky výuky (O, F, M, DT, UP, K)
- úspěšnost vyučování závisí na jejich:
  - respektování
  - tvořivém uplatňování

Didaktické zásady s nejužší vazbou na praktické vyučování

1. Zásada soustavnosti
2. Propojení teorie s praxí
3. Uvědomělosti a aktivity
4. Přiměřenosti a postupnosti
5. Názornosti
6. Trvalosti
7. Vědeckosti

Principy

1. Emocionálnosti
2. Jednoty výchovného působení

Zásada soustavnosti

- osvojování pracovních činností v logickém sledu
- poznatky tvoří pro žáky přijatelnou posloupnost
- jeden poznatek logicky vyplývá z druhého

- od konkrétního k abstraktnímu
- od jednoduchého ke komplexnímu

- Př.: Švadleny/krejčí
druhy stehů -> šití dílů -> šití celku oděvů

Propojení teorie s praxí

A. Vytváření optimálních mezipředmětových vztahů

- učivo odborných předmětů a učivo praktického vyučování
- teoretické vědomosti by měly být funkčně propojeny s jejich praktickou aplikací
- žáci by měli získávat vědomosti nejen z výkladu učitele nebo literatury, ale i ze své osobní zkušenosti, praktické činnosti

B. Respektování požadavků praxe a vývoje vědních oborů

- výsledky vzdělávání by měly korespondovat s požadavky trhu práce
- praktická využitelnost poznatků a smysluplnost výuky má vliv na MOTIVACI A ZÁJEM ŽÁKŮ O OBOR

Zásada uvědomělosti a aktivity

□ Uvědomělost = pochopení smyslu a významu osvojovaných pracovních činností

□ > Předpoklad:

- pochopit a uvědomit si cíle, ke kterým výuka směřuje
- vnitřní přesvědčení o kvalitě a nutnosti výuky
- informace o pozitivních výsledcích svého učení (zpětná vazba pro žáka)
- radost, uspokojení při hodnocení učebních výsledků

□ aktivita = samostatně svých vědomostí používat při řešení pracovních úkolů

□ > aktivitu ve výuce podporuje vnitřní motivovanost -> pocit úspěchu, uznání, sociální kontakt, ...

**ŽÁCI NEMOHOU BÝT AKTIVNÍ, POKUD NEPOCHOPÍ UČIVO,
STEJNĚ TAK ŽÁCI NEMOHOU POCHOPIT UČIVO BEZ VLASTNÍ
AKTIVNÍ SPOLUÚČASTI NA POZNÁVACÍM PROCESU**

Zásada přiměřenosti a postupnosti

přiměřené:

- výukové tempo učitele
- pracovní tempo žáků při osvojování nového učiva

dostatek času lze získat správným výběrem základního učiva

brát ohled na psychický a fyzický rozvoj žáků

brát ohled na odlišnosti u žáků, mohou být v:

- intelektu
- citové sféře
- temperamentu
- schopnostech
- zdravotním stavu
- zájmech
- motivaci
- pílí
- aktuálních vědomostech a dovednostech
- zvládnání stresu
- komunikativnosti, otevřenosti
- nadání, handicapu

->od jednoduchého ke složitému

->od snadného k obtížnému

->od známého k neznámému

Příliš snadné úkoly =>ztráta zájmu o učení i o práci

Příliš obtížné úkoly=>ztráta důvěry ve své schopnosti

-individuální přístup k žákům

-diferencovaný přístup

k hodnocení výkonu žáků

Zásada názornosti

- Žáci si vytvářejí představy a pojmy na základě bezprostředního vnímání předmětů, jevů a činností
- J. A. Komenský, „zlaté pravidlo učitelů“ = vnímat, co nejvíce smysly -> nejen zrak, ale i hmat, sluch, čich, chuť
  - 80 % informací vnímáme zrakově, 12 % sluchem, 5 % hmatem, 3 % dalšími smysly
  - tradiční výuka předává 12 % info zrakově, 80 % sluchem, 5 % hmatem, 3 % ost. smysly
- Funkci názornosti podle Petláka (1997) plní:
  - pozorování skutečných předmětů a jevů (exkurze, instruktáž, předvádění, ...)
  - nepřímá názornost (foto, nákresy, schémata, kresby, film, ...)
  - názorné představy vyvolané vyprávěním (příklady, příběhy, vzory, ...)
  - vztahové prožívání (citové prožitky, sdílení, komunikace, empatie, ...)
- učitelé nejčastěji používají UP a DT

Názornost ve vyučovacím procesu

- představuje zdroj informací pro žáka
- ulehčuje pochopit abstraktní prvky učiva
- zvyšuje zájem žáků (jejich motivaci, podporuje pozornost)
- přispívá k rozvoji myšlení
- pomáhá vytvářet přesnější představy, pojmy
- je prostředkem proti odtrhnutí teorie od praxe, školy od života

Zásada trvalosti

- mít **vědomosti a dovednosti** na takové úrovni, aby je žáci v případě potřeby mohli **pohotově a správně použít**
- předpokládá dodržování všech didaktických zásad
- pro trvalé osvojení pracovních činností je rozhodující **DOSTATEK ČASU** na soustavné procvičování učiva
  - zejména 3. fáze učení – fáze procvičování a upevňování
- k probranému učivu se během výuky vracíme a opakujeme jej v nových souvislostech
  - nové prvky učiva začleňujeme do stávajícího systému poznatků
- **NENÍ MOŽNÉ, ABY SI ŽÁCI ZAPAMATOVALI VŠECHNO!**
- trvalé poznatky = ty, co budou žáci potřebovat v osobním a profesním životě

Trvalé vědomosti

- uchované v dlouhodobé paměti
- vybavované bez větší námahy
- umožňují řešit praktické i intelektové úkoly

Zásada vědeckosti

- požadavek na učitele, aby neustále a systematicky udržoval kontakt s vědeckými disciplínami, které jsou základem vyučovaných předmětů
- učivo i didaktické prostředky -> odpovídají současnému stupni poznání v daném oboru
- žáci by měli být vedeni k samotné práci se změnou
  - samostatná aktualizace probraného učiva
- například: změna sazeb daní, sociálního a zdravotního pojištění, změny pracovněprávních předpisů

Principy

Princip emocionálnosti

- probouzení adekvátní citové priority jedince
- radostná tvůrčí atmosféra
- => zvyšuje výkon
- => usnadňuje překonávání překážek

Princip jednotnosti výchovného působení

- všech pedagogů
- jednotu v požadavcích na žáka
- jednotu v přístupu všech učitelů, vychovatelů

Didaktická pravidla

- specifikace a konkretizace didaktických zásad pro výuku příslušného odborného výcviku
- metodické zásady, metodická pravidla vyučovacího předmětu nebo oboru
- věcné, konkrétní
- pomáhají k dosažení cílů
- pokyny ke správnému a účelnému vedení procesu vzdělávání
- např.: V rámci přípravy na výuku inovovat obsah vzdělávání v odborném výcviku v souladu s požadavky praxe.